

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню **магістра**
(бакалавра, магістра)

студента Гарькавий Богдан Віталійович
(ПІБ)

академічної групи 071М-23-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: «Організація і методика обліку та внутрішнього контролю в торгівлі (на прикладі ТОВ «ІНТЕР БОШ»)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Усатенко О.В.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Усатенко О.В.		

Дніпро

2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
міжнародних відносин
і аудиту

Пашкевич М.С.

_____

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

Студенту Гарькавий Б.В. академічної групи 071М-23-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Організація і методика обліку та внутрішнього контролю в торгівлі (на прикладі ТОВ «ІНТЕР БОШ»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____

№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ТОРГІВЛІ	30.09.2024 р.
2	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ В ТОРГІВЛІ	31.10.2024 р.
3	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ТОРГІВЛІ	30.11.2024 р.

Завдання видано

_____

Усатенко О.В.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.09.2024 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 02.12.2024 р.

Прийнято до виконання

_____

Гарькавий Б.В.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 63 с., 15 рис., 20табл., 1 додаток, 329 джерел.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ, ERP-СИСТЕМИ, АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ, АУДИТ, ПРОЦЕДУРИ КОНТРОЛЮ, РИЗИКИ, ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК, МОНІТОРИНГ, СТРУКТУРА КОНТРОЛЮ, ІНТЕГРАЦІЯ

Предмет дослідження - питання організації та методики обліку і внутрішнього контролю в торгівлі.

Об'єкт дослідження - система обліку і внутрішнього контролю на торговельних підприємствах.

Мета роботи - обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики обліку і внутрішнього контролю в торгівлі.

Встановлені загальні принципи організації обліку в торгівлі, зокрема, у оптовій торгівлі. Розглянуто організаційні аспекти бухгалтерії, зокрема, роль і функції бухгалтерів на торгових підприємствах. Описані різні методи обліку операцій, які використовуються в оптовій торгівлі. Запропоновані заходи для удосконалення обліку в підприємстві. Встановлені етапи організації внутрішнього контролю в торгових підприємствах. Розглянуто основні методи контролю. Запропоновані пропозиції щодо вдосконалення внутрішнього контролю на основі використання сучасних технологій і практик.

Результати та їх новизна – організація системи внутрішнього контролю на базовому торговельному підприємстві

Практичне значення результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку та внутрішнього контролю в торгівлі відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку на торговельних підприємствах.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ТОРГІВЛІ	9
1.1. Характеристика діяльності ТОВ «ІНТЕР БОШ»	9
1.2. SWOT-аналіз торгівельного підприємства ТОВ «ІНТЕР БОШ»	14
1.3 Нормативна база обліку та аудиту торгівельних підприємств	17
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ В ТОРГІВЛІ	24
2.1. Особливості організації бухгалтерського обліку в торгівельних підприємствах	24
2.2. Методи обліку операцій в оптовій торгівлі	28
2.3. Пропозиції по удосконаленню організації та методики обліку в торгівлі для ТОВ «ІНТЕР БОШ»	32
Висновки до розділу 2	35
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ТОРГІВЛІ	36
3.1. Організація системи внутрішнього контролю	36
3.2 Методика проведення внутрішнього контролю	43
3.3 Інвентаризація в оптовій торгівлі	49
3.4 Удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі	52
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	60
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Оптова торгівля сільськогосподарськими товарами має специфічний характер обліку, що включає облік великих обсягів продукції, сезонність, контроль якості, зберігання та транспортування. Регулювання цієї сфери вимагає дотримання особливих стандартів бухгалтерського обліку (наприклад, МСБО 41 «Сільське господарство») та митного контролю, якщо продукція експортується. Контроль за якістю продукції, дотриманням контрактів, строками поставок і зберіганням є ключовим для мінімізації фінансових ризиків і втрат, також внутрішній контроль важливий для запобігання шахрайству, особливо в роботі з великими партіями продукції та грошовими операціями. Ризики в діяльності таких підприємств полягають в коливанні цін на сировинні товари на світових ринках, які впливають на прибутковість, а також залежність від постачальників і покупців, що створює потребу в ретельному контролі договірних зобов'язань. Оптимізація облікових процесів дозволяє підвищити ефективність управління фінансовими і матеріальними ресурсами підприємства, а також допоможе вдосконалити систему внутрішнього контролю і зменшити витрати на обробку даних.

В Україні тема організації обліку та внутрішнього контролю в торгівлі, зокрема в агросекторі та оптовій торгівлі, є предметом дослідження багатьох економістів, бухгалтерів і спеціалістів із фінансового менеджменту. Серед відомих вчених, які досліджували ці питання, можна виділити:

- відомого українського фахівця у галузі бухгалтерського обліку, автора численних праць з обліку, аудиту та внутрішнього контролю - Сопко В.В., її дослідження охоплюють організацію обліку, розробку методик управлінського обліку та контроль фінансових результатів [1];

- експерта у сфері аудиту та внутрішнього контролю - Шевчук В.О., його роботи акцентують увагу на вдосконаленні систем внутрішнього контролю, зокрема для підприємств аграрного сектора [2];

- Жук В.М. - спеціалізується на бухгалтерському обліку в аграрній сфері, досліджує організацію обліку біологічних активів і їх оцінку відповідно до міжнародних стандартів [3];

- Чумаченко М.Г. - його праці стосуються економічного аналізу, внутрішнього контролю та управління обліковими системами [4];

- Кузьмін О.Є. - досліджує системи управління підприємствами, зокрема організацію обліку і контролю в умовах ринкової економіки [5].

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики обліку і внутрішнього контролю в торгівлі.

Для досягнення визначеної мети дипломного дослідження передбачається вирішення наступних завдань:

- визначити загальні принципи організації обліку в торгівлі, зокрема, у оптовій торгівлі;

- розглянути організаційні аспекти бухгалтерії, зокрема, роль і функції бухгалтерів на торгових підприємствах;

- детально описати різні методи обліку операцій, які використовуються в оптовій торгівлі, оцінити ефективність кожного методу для специфіки оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією;

- запропонувати заходи для удосконалення обліку в підприємстві;

- описати етапи організації внутрішнього контролю в торгових підприємствах;

- розглянути основні методи контролю, такі як суцільна, вибіркова та комбінована перевірка;

- запропонувати пропозиції щодо вдосконалення внутрішнього контролю на основі використання сучасних технологій і практик.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є система обліку і внутрішнього контролю на торговельних підприємствах.

Предметом дослідження є питання організації та методики обліку і внутрішнього контролю в торгівлі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано методи:

- системний підхід - дозволяє у розглядати облік і аудит як єдину систему, де всі елементи взаємопов'язані, це допомагає дослідити зв'язки між елементами та побудувати цілісну модель облікової і контрольної системи підприємства;
- економіко-статистичний аналіз - для аналізу статистичних даних для виявлення тенденцій та закономірностей в облікових і контрольних операціях;
- синтез - який дозволяє об'єднати отримані знання в єдине ціле, формуючи загальне уявлення про процеси, принципи та методи обліку й аудиту в торгівлі;
- порівняння - для оцінки різних методик обліку і внутрішнього контролю, які використовуються в торгівлі, порівнюючи їх між собою;
- дедукція - для нових гіпотез щодо методів обліку і внутрішнього контролю, спираючись на загальні принципи та стандарти.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням методології організації обліку і внутрішнього контролю в торгівлі:

удосконалено:

- організація системи внутрішнього контролю на базовому торговельному підприємстві.

Практичне значення результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку та внутрішнього контролю в торгівлі відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку в торговельних компаніях.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін», 31 жовтня 2024 р. на базі кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету.

Публікації. За результатами досліджень опубліковано одна наукова праця – тези доповіді у збірниках матеріалів науково-практичної конференції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ТОРГІВЛІ

1.1 Характеристика діяльності ТОВ «ІНТЕР БОШ»

ТОВ «ІНТЕР БОШ» - сучасне підприємство, яке спеціалізується на постачанні високоякісної сільськогосподарської продукції та товарів для аграрного сектора. Основною сферою діяльності є оптова торгівля зерном, насінням, необробленим тютюном та кормами для тварин. Компанія забезпечує ефективну логістику, якісний контроль продукції та вигідні умови співпраці для своїх клієнтів. Основні відомості наведені у Таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Основні відомості про діяльність ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Показник	Характеристика
Код ЄДРПОУ	39926730
Статутний капітал	200 000 грн
Повна назва	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ІНТЕР БОШ»
Англійська назва	LIMITED LIABILITY COMPANY “INTER BOSCH”
Дата заснування	03.08.2015
Директор	Самородницька Ольга Євгенівна

Адреса Електронна пошта: buh@cristel.ua	Україна, 49000, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, вулиця Артільна, буд. 10, офіс 401
Телефон:	+380 (67) 536-18-82, +380 (67) 302-70-82

Основний напрям діяльності показані на Рис.1.1:

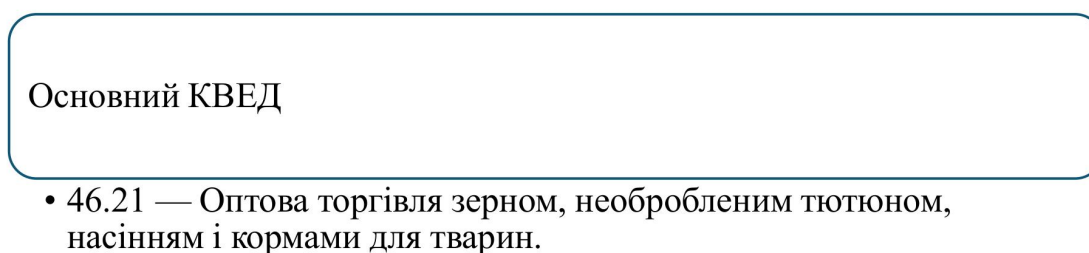

Рис. 1.1. Основний напрям діяльності ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Це свідчить про спеціалізацію компанії на постачанні продукції сільськогосподарського походження великими обсягами, що часто використовується у виробництві або для подальшого перепродажу.

Також підприємство займається додатковими видами діяльності, такими, як:

- посередництво у торгівлі товарами широкого асортименту.
- неспеціалізована оптова торгівля.
- роздрібна торгівля квітами, рослинами, насінням, добривами, домашніми тваринами та кормами для них у спеціалізованих магазинах.

Компанія орієнтована на оптові поставки, це свідчити про її залучення до регіонального сільськогосподарського ринку. Наявність додаткових видів діяльності, пов'язаних із роздрібною торгівлею, дозволяє компанії диверсифікувати свої доходи та працювати з кінцевими споживачами. Вона розташована у місті Дніпро, яке є важливим транспортним вузлом в Україні,

наявність спеціалізації у популярному секторі (зерно, насіння, корми для тварин), що має високий попит як на внутрішньому ринку, так і в експорті.

Власники та структура управління показані на Рис.1.2:

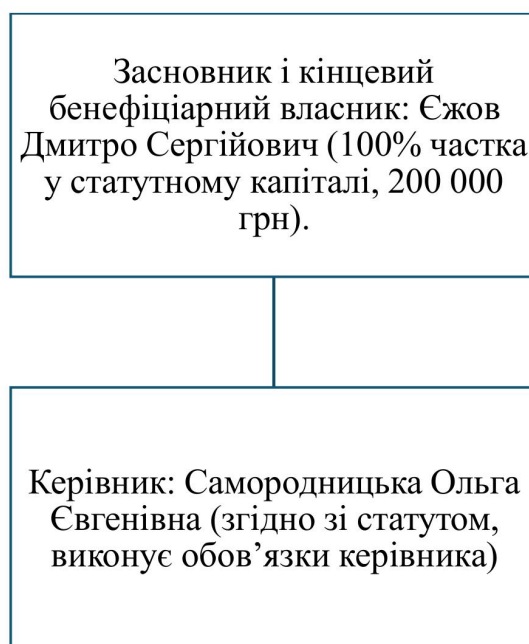

Рис. 1.2. Власники та структура управління ТОВ «ІНТЕР БОІШ»

Єжов Дмитро Сергійович є засновником та кінцевим бенефіціарним власником, володіє 100% статутного капіталу, який становить 200 000 грн. Він є ключовою особою, яка формує стратегічний курс підприємства та приймає основні фінансові та організаційні рішення. Самородницька Ольга Євгенівна - виконує обов'язки керівника згідно зі статутом підприємства та відповідає за оперативне управління діяльністю компанії, включаючи реалізацію стратегічних цілей, організацію щоденної роботи, контроль за фінансовими потоками та управління персоналом. Вона виступає офіційним представником компанії у відносинах з партнерами, постачальниками, державними органами та іншими зовнішніми стейкхолдерами. Ця структура управління чітко розподіляє функції між власником і керівником, що дозволяє ефективно поєднувати стратегічне управління зі щоденною операційною діяльністю.

Основні показники фінансової звітності наведені на Рис. 1.3:

Фінансова звітність				
	2023	2022	2021	2020
Дохід	25 391 900 ₴	34 500 900 ₴	28 223 700 ₴	29 412 000 ₴
Чистий прибуток	1 641 200 ₴	1 897 500 ₴	1 934 900 ₴	1 366 700 ₴
Активи	10 882 200 ₴	10 045 400 ₴	13 194 400 ₴	13 259 900 ₴
Зобов'язання	1 161 600 ₴	2 101 700 ₴	7 253 300 ₴	—
Кількість працівників	14	22	22	—

Рис. 1.3. Основні показники фінансової звітності ТОВ «ІНТЕР БОШ» за 2020 – 2023 рр.

Доходи компанії демонструють нестабільну динаміку (Рис.1.4). Найвищий показник зафіксовано у 2022 році (34 500 900 грн), тоді як у 2023 році спостерігається суттєве зниження до 25 391 900 грн, що на 26,4% менше. Тобто, у порівнянні з 2020 роком, доходи у 2023 році зменшилися на 13,7%.

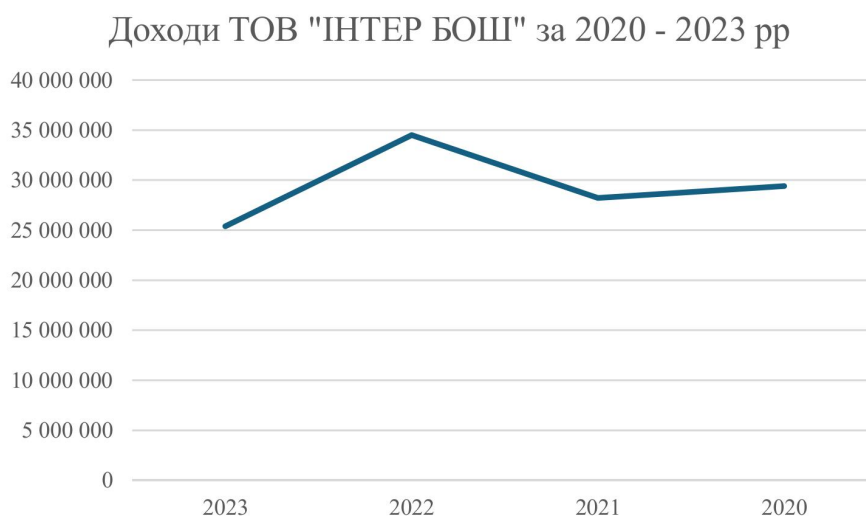

Рис. 1.4 Доходи ТОВ «ІНТЕР БОШ» за 2020 - 2023 рр

Прибуток компанії стабільно залишався в діапазоні 1,3–1,9 млн грн. У 2023 році прибуток зменшився на 13,5% порівняно з 2022 роком, що, ймовірно, пов'язано зі зниженням доходів.

Порівняно з 2020 роком, прибуток у 2023 році виріс на 20%. Це свідчить про відносну ефективність управління витратами. що показано на Рис. 1.5:

Рис. 1.5 Чистий прибуток ТОВ «ІНТЕР БОШ» за 2020 - 2023 рр

У 2020-2021 роках активи залишалися на стабільному рівні: 13 259 900 грн (2020 р.) та 13 194 400 грн (2021 р.) (Рис.1.6). У 2022 році активи скоротилися на 23,9%, до 10 045 400 грн, що може свідчити про значне зменшення обсягу ресурсів або капіталовкладень. У 2023 році активи зросли до 10 882 200 грн (+8,3% до 2022 р.), що вказує на часткове відновлення фінансових ресурсів компанії. Різне скорочення активів у 2022 році є наслідком зниження доходів, зростання активів у 2023 році свідчить про можливі інвестиції або накопичення нових ресурсів, попри зменшення чистого прибутку.

Зменшення активів у 2022 році супроводжувалося скороченням доходів і прибутку, що відображає вплив негативних економічних факторів. Відновлення активів у 2023 році, навіть при знижених доходах і прибутку, є наслідком ефективного управління ресурсами.

Отже, ТОВ «ІНТЕР БОШ» демонструє здатність до адаптації у складних економічних умовах. Зростання активів у 2023 році вказує на відновлення фінансової стійкості, що створює потенціал для подальшого розвитку. Однак важливо зосередити увагу на оптимізації використання ресурсів для забезпечення сталого зростання.

АКТИВИ ТОВ "ІНТЕР БОШ"

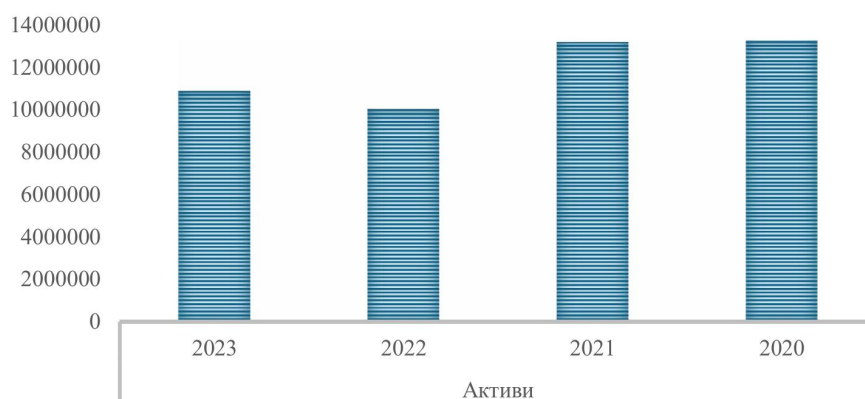

Рис. 1.6 Вартість активів ТОВ «ІНТЕР БОШ» за 2020 - 2023 рр

ТОВ «ІНТЕР БОШ» демонструє стабільний, хоча й неоднорідний, фінансовий стан за останні чотири роки. Компанія працює прибутково, зберігаючи позитивний чистий прибуток навіть у складних умовах. Фінансовий стан ТОВ «ІНТЕР БОШ» є задовільним. Незважаючи на скорочення доходів і чистого прибутку у 2023 році, компанія зберігає позитивну рентабельність і здатність до адаптації. Зниження зобов'язань та відновлення активів свідчать про грамотне фінансове управління. Для подальшого розвитку варто сфокусуватися на підвищенні доходів, пошуку нових ринків збуту та утриманні конкурентних переваг.

1.2 SWOT-аналіз торговельного підприємства ТОВ «ІНТЕР БОШ»

SWOT-аналіз має ключове значення для торговельного підприємства, оскільки допомагає сформуванню цілісного уявлення про його внутрішні сильні й слабкі сторони, а також визначити зовнішні можливості й загрози. Цей інструмент стратегічного планування дозволяє не лише оцінити поточний стан підприємства, а й забезпечити основу для прийняття ефективних управлінських рішень.

За допомогою SWOT-аналізу торговельне підприємство може виявити свої конкурентні переваги, такі як ефективність логістики, стабільні постачальники чи надійність клієнтської бази. Одночасно аналіз дозволяє ідентифікувати обмеження, наприклад, високі витрати чи залежність від сезонності попиту. Це дає змогу вчасно усувати слабкі сторони, щоб мінімізувати ризики, які можуть вплинути на прибутковість. Оцінка зовнішніх факторів допомагає підприємству визначати перспективи розвитку. Наприклад, аналіз можливостей може включати дослідження нових ринків збуту, впровадження сучасних технологій чи розширення асортименту. Загрози, такі як зміни законодавства, економічні кризи чи зростання конкуренції, стають основою для розробки стратегії ризик-менеджменту.

Загалом SWOT-аналіз надає торговельним підприємствам чітке розуміння стратегічного напрямку розвитку, дозволяючи уникати помилок у плануванні й максимально ефективно використовувати доступні ресурси. Це універсальний інструмент, який забезпечує як адаптацію до змін зовнішнього середовища, так і вдосконалення внутрішніх процесів.

Зробимо в Таблиці 1.2 SWOT-аналіз торгівельного підприємства ТОВ «ІНТЕР БОШ»:

Таблиця 1.2

SWOT-аналіз торгівельного підприємства ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<p>1. <i>Стабільний чистий прибуток.</i> Компанія демонструє стабільну прибутковість протягом останніх чотирьох років, навіть за умов зниження доходів.</p> <p>2. <i>Скорочення зобов'язань.</i> Значне зменшення зобов'язань (на 84% у 2023 році порівняно з 2021 роком)</p>	<p>1. <i>Нестабільні доходи.</i> Різке падіння доходів у 2023 році (-26,4%) вказує на ризики, пов'язані з залежністю від зовнішніх факторів.</p> <p>2. <i>Скорочення активів.</i> Зменшення активів у 2022 році (-23,9%) свідчить про втрату ресурсів та недостатні інвестиції.</p>

<p>покращує ліквідність та фінансову стабільність.</p> <p>3. <i>Досвід на ринку.</i> Понад 8 років успішної діяльності у сфері оптової торгівлі зерном, що забезпечує знання ринку та налагоджені зв'язки з партнерами.</p> <p>4. <i>Оптимізація витрат.</i> Зменшення кількості персоналу свідчить про ефективну оптимізацію витрат, що дозволяє зберігати прибутковість навіть при зниженні доходів.</p>	<p>3. <i>Зменшення кількості працівників.</i> Скорочення персоналу може вплинути на продуктивність та здатність компанії розширюватися.</p>
<p>Можливості (Opportunities)</p>	<p>Загрози (Threats)</p>
<p>1. <i>Розширення ринків збуту.</i> Вихід на нові регіональні та міжнародні ринки може збільшити обсяги продажів і доходи.</p> <p>2. <i>Залучення інвестицій.</i> Відновлення активів може бути підтримане зовнішніми інвестиціями або кредитними ресурсами.</p> <p>3. <i>Диверсифікація діяльності.</i> Розвиток інших видів діяльності, наприклад, посередництво чи роздрібна торгівля, дозволить зменшити залежність від оптової торгівлі зерном.</p> <p>4. <i>Покращення маркетингової стратегії.</i> Використання сучасних інструментів маркетингу для</p>	<p>1. <i>Коливання цін на зерно.</i> Висока залежність від ринкових коливань вартості зерна може впливати на дохідність.</p> <p>2. <i>Економічна нестабільність.</i> Загальна економічна ситуація в Україні та світі може створювати ризики для бізнесу.</p> <p>3. <i>Конкуренція.</i> Значна конкуренція в секторі оптової торгівлі зерном може обмежувати можливості зростання.</p> <p>4. <i>Зміна регуляторного середовища.</i> Зміни в законодавстві або системі оподаткування можуть збільшити операційні витрати.</p>

залучення нових клієнтів і підвищення впізнаваності бренду.	
---	--

Таким чином, SWOT-аналіз показує, що ТОВ «ІНТЕР БОШ» має стабільні внутрішні переваги, зокрема прибутковість, ефективне управління витратами та досвід на ринку, які дозволяють компанії зберігати конкурентоспроможність навіть у складних економічних умовах. Водночас основними викликами є нестабільні доходи та зменшення активів, що свідчить про необхідність посилення стратегії розвитку. Оцінка зовнішніх можливостей вказує на перспективу виходу на нові ринки, розширення асортименту й активне використання сучасних технологій, що може стати драйвером росту. Проте такі загрози, як коливання цін на зерно, зміни законодавства й конкуренція, потребують підготовки до ризиків і гнучкого планування. Загалом компанія має значний потенціал для подальшого зростання, якщо зможе ефективно скористатися своїми сильними сторонами та можливостями, одночасно мінімізуючи вплив загроз і усуваючи слабкі місця.

1.3 Нормативна база обліку та аудиту торгівельних підприємств

Торгівельні підприємства в Україні у своїй діяльності використовують як положення (стандарти) бухгалтерського обліку (ПСБО), так і міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), залежно від масштабів, типу підприємства та регуляторних вимог. ПСБО є основним регуляторним документом для ведення бухгалтерського обліку в Україні. Вони затверджені Міністерством фінансів України і застосовуються підприємствами, які не зобов'язані складати звітність за МСФЗ, в тому числі і ТОВ «ІНТЕР БОШ».

На Рис.1.7 показані основні ПСБО, які стосуються торгівлі:

ПСБО 9 "Запаси"

- Регулює порядок обліку та оцінки запасів, що є ключовим аспектом у торгівлі.

ПСБО 15 "Дохід"

- Визначає принципи обліку доходу від реалізації товарів і послуг.

ПСБО 16 "Витрати"

- Описує облік витрат підприємства, що необхідно для формування собівартості проданих товарів.

ПСБО 30 "Біологічні активи"

- Застосовуватися у випадках торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Рис. 1.7. ПСБО, які стосуються торгівлі [6, 7, 8, 9]

МСФЗ застосовуються великими підприємствами, публічними компаніями, фінансовими установами та підприємствами, які залучають іноземні інвестиції. Торгівельні підприємства також переходять на МСФЗ, якщо вони працюють на міжнародних ринках або є частиною глобальних корпорацій. ТОВ «ІНТЕР БОШ» не використовує міжнародні стандарти.

Основні МСФЗ та МСБО для торгівлі показані на Рис.1.8:

МСБО 2 "Запаси"

- Забезпечує міжнародний підхід до обліку запасів.

МСБО 18 "Дохід"

- Встановлює єдину модель обліку доходів, яка дозволяє торгівельним компаніям узгоджувати правила визнання доходу на глобальному рівні.

МСБО 17 "Оренда"

- Розглядає орендні операції, що важливо для підприємств, які орендують складські приміщення чи магазини.

МСФЗ 9 "Фінансові інструменти"

- Розглядає облік дебіторської заборгованості, кредитів та інших фінансових операцій.

Рис. 1.8. МСФЗ та МСБО, які стосуються торгівлі [10, 11, 12, 13]

Основні відмінності між ПСБО та МСФЗ показані на Рис. 1.9:

Підхід до оцінки	<ul style="list-style-type: none"> • МСФЗ більше орієнтовані на ринкову оцінку активів, тоді як ПСБО часто використовують історичну вартість.
Прозорість	<ul style="list-style-type: none"> • МСФЗ забезпечують вищу прозорість та порівнянність звітності на міжнародному рівні.
Регулювання	<ul style="list-style-type: none"> • ПСБО враховують національні особливості обліку й оподаткування.

Рис. 1.9. Основні відмінності між ПСБО та МСФЗ

Торгівельні підприємства, які прагнуть залучати іноземні інвестиції або працюють із закордонними партнерами, часто впроваджують МСФЗ для уніфікації фінансової звітності. Водночас для підприємств, що працюють виключно на внутрішньому ринку, достатньо дотримання ПСБО.

Міжнародні стандарти аудиту (МСА) є ключовими для проведення якісного аудиту торговельних підприємств. Ці стандарти регулюють підходи до планування, виконання та документування аудиту, забезпечуючи відповідність перевірок міжнародним вимогам. Основні МСА, які застосовуються у торгівлі наведені на Рис.1.10.

МСА дозволяють врахувати специфіку торговельної діяльності, зокрема управління запасами, облік доходів і витрат, а також ризику, пов'язані з великою кількістю транзакцій. Вони забезпечують прозорість та підвищують довіру з боку інвесторів, кредиторів і партнерів. Завдяки дотриманню МСА підприємства можуть успішно проходити аудиторські перевірки та покращувати якість своєї фінансової звітності.

МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту»

- Цей стандарт визначає основні принципи аудиту, включаючи обов'язок аудитора отримати розумну впевненість у достовірності фінансової звітності.

МСА 315 (переглянутий) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища»

- Важливий для аналізу особливостей торговельного бізнесу, таких як коливання цін на товари чи зміни в ринкових умовах.

МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики»

- Цей стандарт допомагає аудитору розробляти процедури, які мінімізують ризики, характерні для торгівлі, наприклад, ризики шахрайства чи неправильного обліку запасів.

МСА 500 «Аудиторські докази»

- Забезпечує правила збору й оцінки доказів для підтвердження правильності обліку доходів, витрат і запасів, що є критично важливим у торговельних підприємствах.

МСА 570 (переглянутий) «Безперервність діяльності»

- Актуальний для оцінки спроможності торговельного підприємства продовжувати діяльність у ситуації економічних труднощів або кризи.

МСА 700 (переглянутий) «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності»

- Регламентує порядок складання аудиторського звіту, що підтверджує достовірність звітності компанії.

МСА 701 «Повідомлення інформації з ключових питань аудиту в звіті незалежного аудитора»

- Особливо важливий для великих торговельних підприємств, де аудитор зобов'язаний розкривати ключові аспекти перевірки.

МСА 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності»

- Забезпечує отримання письмових підтверджень від керівництва підприємства щодо важливих аспектів діяльності.

МСА 580 «Письмові запевнення»

- Забезпечує отримання письмових підтверджень від керівництва підприємства щодо важливих аспектів діяльності.

Рис. 1.10. Основні МСА, які застосовуються при аудиті торговельного підприємства

Застосування ПСБО, МСФЗ та МСА є важливими для ефективного функціонування торгівельних підприємств, оскільки вони забезпечують високий рівень точності та прозорості фінансової звітності, а також допомагають у проведенні незалежних аудитів. ПСБО використовуються більшістю підприємств в Україні, особливо тими, що не мають значних міжнародних зв'язків чи публічного статусу. Вони забезпечують відповідність національному законодавству, встановлюючи чіткі правила для ведення обліку доходів, витрат і запасів. Для торгівельних підприємств ПСБО є достатньо ефективними для внутрішнього контролю, але їхнє використання обмежене за межами України, де актуальніші міжнародні стандарти. МСФЗ застосовуються підприємствами, які прагнуть вийти на міжнародний рівень або працюють із іноземними інвесторами. Міжнародні стандарти фінансової звітності забезпечують універсальність і порівнянність фінансової звітності на глобальному рівні. Вони значно покращують фінансову прозорість, дозволяючи залучати міжнародні інвестиції, знижувати ризики на зовнішніх ринках і підвищувати довіру з боку партнерів. Для торгівельних підприємств, що мають бізнес з іноземними контрагентами, перехід на МСФЗ є необхідним кроком. МСА є важливими для проведення аудиту фінансової звітності, оскільки вони встановлюють єдині вимоги щодо перевірки та формулювання висновків аудиторів. Для торгівельних підприємств застосування МСА гарантує незалежність і об'єктивність аудиторських перевірок, що дозволяє своєчасно виявляти ризики і недоліки в обліку. Дотримання цих стандартів підвищує якість фінансової звітності і дозволяє підприємствам підтримувати довіру з боку інвесторів, партнерів і державних органів.

В загальному, використання ПСБО для підприємств на національному рівні та МСФЗ для міжнародних операцій дозволяє забезпечити баланс між внутрішніми вимогами і міжнародними стандартами. Аудит згідно з МСА дозволяє підтвердити достовірність фінансової звітності і полегшує процес міжнародної сертифікації для торгівельних підприємств.

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад організації та методики обліку та внутрішнього контролю в торгівлі дозволило зробити наступні висновки:

1. ТОВ «ІНТЕР БОШ» - сучасне підприємство, яке спеціалізується на постачанні високоякісної сільськогосподарської продукції та товарів для аграрного сектора. Основною сферою діяльності є оптова торгівля зерном, насінням, необробленим тютюном та кормами для тварин. Компанія забезпечує ефективну логістику, якісний контроль продукції та вигідні умови співпраці для своїх клієнтів.

2. ТОВ «ІНТЕР БОШ» демонструє стабільний, хоча й неоднорідний, фінансовий стан за останні чотири роки. Компанія працює прибутково, зберігаючи позитивний чистий прибуток навіть у складних умовах. Фінансовий стан ТОВ «ІНТЕР БОШ» є задовільним. Незважаючи на скорочення доходів і чистого прибутку у 2023 році, компанія зберігає позитивну рентабельність і здатність до адаптації. Зниження зобов'язань та відновлення активів свідчать про грамотне фінансове управління. Для подальшого розвитку варто сфокусуватися на підвищенні доходів, пошуку нових ринків збуту та утриманні конкурентних переваг.

3. SWOT-аналіз показує, що ТОВ «ІНТЕР БОШ» має стабільні внутрішні переваги, зокрема прибутковість, ефективне управління витратами та досвід на ринку, які дозволяють компанії зберігати конкурентоспроможність навіть у складних економічних умовах. Водночас основними викликами є нестабільні доходи та зменшення активів, що свідчить про необхідність посилення стратегії розвитку. Оцінка зовнішніх можливостей вказує на перспективу виходу на нові ринки, розширення асортименту й активне використання сучасних технологій, що може стати драйвером росту. Проте такі загрози, як коливання цін на зерно, зміни законодавства й конкуренція, потребують підготовки до ризиків і гнучкого планування.

4. Використання ПСБО для підприємств на національному рівні та МСФЗ для міжнародних операцій дозволяє забезпечити баланс між внутрішніми

вимогами і міжнародними стандартами. Аудит згідно з МСА дозволяє підтвердити достовірність фінансової звітності і полегшує процес міжнародної сертифікації для торгівельних підприємств.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ В ТОРГІВЛІ

2.1 Особливості організації бухгалтерського обліку в торговельних підприємствах

Бухгалтерія в торгівлі відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими потоками, контролі за товарними запасами, а також у підготовці звітності, що є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Основні завдання бухгалтерії при проведенні торговельних операцій ТОВ «ІНТЕР БОШ» показані на Рис.2.1:

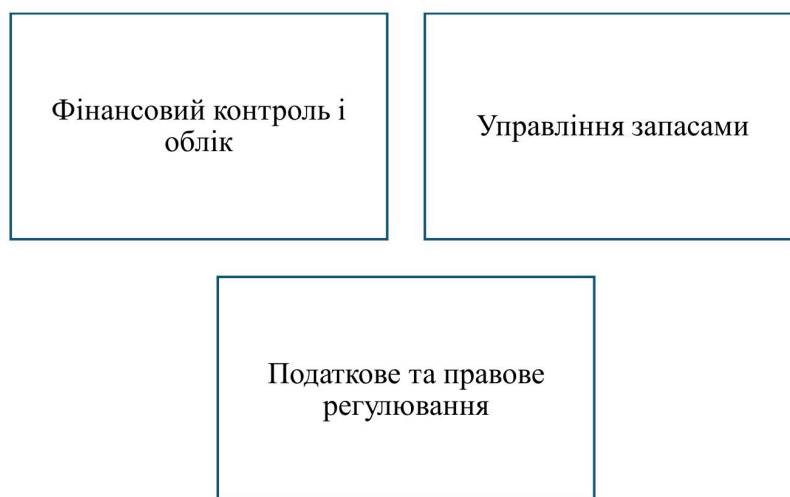

Рис. 2.1. Основні завдання бухгалтерії при проведенні торговельних операцій ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Основна роль бухгалтерії полягає в обліку всіх фінансових операцій, таких як закупівля та продаж товарів, витрати на їх транспортування та зберігання, а також витрати на оплату праці. Ведення точного обліку дозволяє контролювати грошові потоки, що важливо для підтримки ліквідності підприємства. Бухгалтерія здійснює контроль за рухом товарів на складі, враховуючи їх кількість і вартість. Це дозволяє забезпечити ефективне управління запасами, мінімізувати витрати на зберігання та запобігти дефіциту або надлишку товарів. У сучасних торгових підприємствах також активно використовуються автоматизовані системи обліку для оптимізації цього процесу.

Бухгалтерія відповідає за правильне нарахування податків, таких як ПДВ, корпоративний податок, а також за дотримання вимог законодавства щодо звітності. Вона складає податкові декларації, забезпечує своєчасну сплату податків і зборів, що мінімізує юридичні та фінансові ризики для підприємства.

Загалом, бухгалтерія в торгівлі є не лише механізмом для ведення фінансових записів, а й інструментом, що сприяє прийняттю стратегічних рішень на основі достовірної інформації про фінансовий стан підприємства.

Структура бухгалтерії в ТОВ «ІНТЕР БОШ» включає кілька ключових підрозділів для ефективного управління фінансовими і бухгалтерськими процесами (Рис.2.2):

Рис. 2.2. Структура бухгалтерії в ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Вибір системи обліку в залежності від виду торгової діяльності залежить від специфіки оптової чи роздрібної торгівлі, масштабу операцій і вимог законодавства.

Оптова торгівля - це вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів за договорами поставки партіями для подальшого їх продажу кінцевому споживачеві через роздрібну торгівлю, для виробничого споживання та надання пов'язаних із цим послуг (пп. 4.5 п. 4 ДСТУ 4303:2004) [14]. Оптова торгівля здійснюється, як правило, за договором поставки. Згідно з п. 1 ст. 712 Цивільного кодексу за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк товар у власність покупця для

використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму [15]. Крім того, відповідно до п. 3 ст. 265 Господарського кодексу сторонами договору поставки можуть бути тільки суб'єкти господарської діяльності, а саме:

- господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність і зареєстровані в установленому законом порядку;

- громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Відповідно до п. 7 постанови № 833 торговельними об'єктами у сфері оптової торгівлі є [16]:

- склад товарний (універсальний, спеціалізований, змішаний);
- магазин-склад.

Для оптової торгівлі характерні великі обсяги товарообігу, облік договорів з постачальниками та покупцями, а також значні обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості. Тому для цього виду діяльності рекомендовано:

- система обліку - програми для автоматизації, як-от 1С, BAS або ERP-системи, які дозволяють інтегрувати всі етапи: від закупівлі товарів до реалізації і контролю за фінансами.

- облік запасів - Використання методів оцінки, таких як FIFO (перший прийшов - перший пішов), для врахування динамічного руху товарів на складах.

- податковий облік - чіткий контроль за нарахуванням ПДВ і його відшкодуванням.

- фінансова звітність - особливу увагу слід приділити аналізу дебіторської заборгованості, щоб уникнути ризиків неплатежів.

Відповідно до пп. 4.4 п. 4 ДСТУ 4303:2004 роздрібна торгівля - це вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів кінцевому споживачу та надання йому торговельних послуг.

Згідно з п. 1 ст. 698 Цивільного кодексу за договором роздрібною купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його. Договір роздрібною купівлі-продажу є публічним [15].

Відповідно до п. 7 постанови № 833 торговельними об'єктами у сфері роздрібною торгівлі є [16]:

- магазин, який може бути: продовольчим, непродовольчим, змішаним (за товарною спеціалізацією), універсальним, спеціалізованим, вузькоспеціалізованим, комбінованим, неспеціалізованим (за товарним асортиментом), з індивідуальним обслуговуванням, самообслуговуванням, торгівлею за зразками, торгівлею за замовленням (за методом продажу товарів);

- павільйон;
- кіоск, ятка;
- палатка, намет;
- лоток, рундук;
- склад товарний;
- крамниця-склад, магазин-склад.

У роздрібній торгівлі основну увагу приділяють обліку продажів у місцях реалізації (магазини, торгові точки) та контролю за касовими операціями. Тому для цього виду діяльності рекомендовано:

- система обліку - використання POS-систем для автоматизації процесу продажів, інтегрованих із загальною бухгалтерською системою для ведення обліку доходів і витрат.

- облік запасів - постійний контроль залишків на складі з акцентом на швидкість обертання товарів.

- податковий облік - контроль за сплатою акцизів (для певних категорій товарів), розрахунком єдиного податку (за спрощеною системою, якщо підприємство відповідає її умовам).

- фінансова звітність - включає облік доходів по торгових точках і детальний контроль готівкових розрахунків.

Таким чином, у оптовій торгівлі наголос робиться на управлінні контрактами, складанням податкових документів і обліком великих фінансових потоків, тоді як у роздрібній торгівлі ключовими є контроль продажів на точках, управління залишками і касові операції. Обидва види діяльності можуть використовувати схожі автоматизовані системи обліку, але з різним акцентом на функціональність.

2.2 Методи обліку операцій в оптовій торгівлі

Методи обліку операцій в оптовій торгівлі визначаються специфікою діяльності підприємства, особливостями руху товарів і фінансових потоків. Основними методами обліку запасів є (Рис.2.3):

Періодичний метод

- Використовується для невеликої кількості товарних позицій або коли точний облік запасів не критичний. Товари обліковуються тільки на початок і кінець періоду.

Постійний метод

- Товари обліковуються в режимі реального часу, із записом кожної операції купівлі-продажу. Цей метод популярний для великих обсягів товарообігу, оскільки дозволяє контролювати залишки та оперативно оцінювати рух товарів.

Рис. 2.3. Методи обліку запасів

ТОВ «ІНТЕР БОШ» використовує постійний метод обліку запасів.

Методи оцінки вартості запасів, які використовуються на підприємстві показані на Рис.2.4:

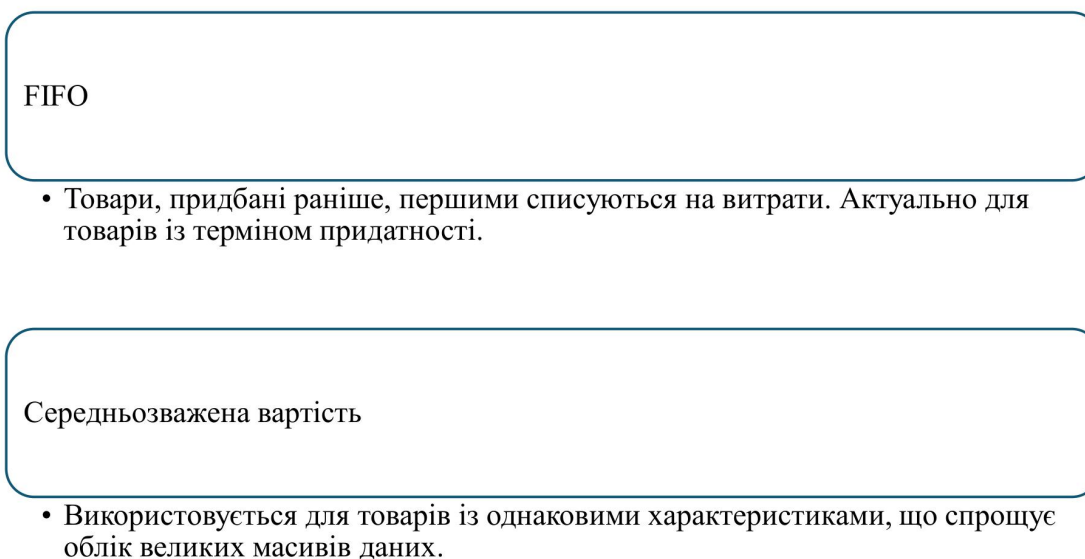

Рис. 2.4. Методи оцінки вартості запасів, які використовуються на підприємстві ТОВ «ІНТЕР БОШ»

ТОВ «ІНТЕР БОШ» закупає сільгосппродукцію у населення. Взагалі, закуповувати сільгосппродукцію можете, щоб її перепродати або переробити. У першому випадку йдеться про товар. ТОВ «ІНТЕР БОШ» його обліковує на рахунку 28 «Товари». Якщо ж є плани переробляти таку продукцію, йдеться про сировину. Для неї передбачений субрахунок 201 «Сировина й матеріали». Довідка про наявність у фізичної особи земельних ділянок (форма №3ДФ) дає можливість платнику податку на доходи фізичних осіб не включати доходи від продажу власної сільськогосподарської продукції до загального місячного (річного) доходу, що оподатковується ПДФО.

Бухгалтерське проведення придбання сільгосппродукції у фізичної особи наведена у Табл. 2.1:

Таблиця 2.1

Облік придбання сільгосппродукції у фізичної особи

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Фізична особа надала довідку за формою №3ДФ				
1	Оприбуткування сільгосппродукції	28	631	45000
2	Виплачені кошти фізичної особі на банківську картку	631	311	45000
Немає довідки за формою №3ДФ				
1	Оприбуткування сільгосппродукції	28	631	45000
2	Утримано ПДФО (18%)	631	641.ПДФО	8100
3	Утримано військовий збір	631	642	675
4	Виплачені кошти фізичної особі на банківську картку	631	311	36225

Методи обліку доходів і витрат показані на Рис. 2.5:

Доходи

- Реалізація відображається у момент відвантаження товарів або надходження коштів залежно від методу визнання доходів (по касовому чи нарахуванню).

Витрати

- Витрати на зберігання, транспортування та інші пов'язані витрати розподіляються між окремими операціями чи товарами.

Рис. 2.5. Методи обліку доходів і витрат

Облік ПДВ - проводиться контроль за нарахуванням та відшкодуванням ПДВ, для цього ведуться реєстри податкових накладних на придбані та реалізовані товари.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» відновлює ставку ПДВ у розмірі 20% при ввезенні на територію України та постачанні великої рогатої худоби, свиней та овець, молока, жита, вівса, насіння льону, олійних культур, цукрових буряків [17]. Проте, уведена із 01.03.2021 року ставка ПДВ у розмірі 14%, залишається для операцій з постачання пшениці та жита (меслин), ячменю, кукурудзи, соєвих бобів, свиріпи або ріпаку, соняшнику.

Облік дебіторської та кредиторської заборгованості включає облік розрахунків із покупцями та постачальниками, контролюючи строки платежів і мінімізуючи ризики неплатежів. Сучасні програми, як-от BAS, 1С або ERP-системи, дозволяють автоматизувати облік закупівель, реалізації, складу та фінансових операцій. Ці методи забезпечують прозорість, ефективність і своєчасність облікових даних, що є важливим для прийняття управлінських рішень у сфері оптової торгівлі.

Методи обліку операцій в оптовій торгівлі включають кілька підходів, спрямованих на забезпечення точності та ефективності обліку товарних запасів, витрат і доходів. Зокрема, для обліку запасів використовують постійний та періодичний методи. Постійний метод дозволяє здійснювати облік запасів в реальному часі, в той час як періодичний метод фіксує рух товарів лише наприкінці звітного періоду, що зручніше для підприємств з меншою кількістю товарних одиниць. Для оцінки вартості запасів найбільш розповсюдженими є методи FIFO (перший прийшов - перший пішов) і середньозважена вартість, які допомагають визначити вартість проданих і залишкових товарів. FIFO особливо ефективний для товарів з обмеженим терміном придатності. Крім того, важливим аспектом є облік податку на додану вартість (ПДВ) та заборгованості з боку покупців і постачальників. Це дозволяє підприємствам належним чином

управляти фінансовими потоками і забезпечувати своєчасне виконання податкових зобов'язань. Загалом, використання цих методів сприяє ефективному управлінню і фінансовому контролю за операціями в оптовій торгівлі.

2.3 Пропозиції по удосконаленню організації та методики обліку в торгівлі для ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Для удосконалення обліку продажу сільськогосподарської продукції в оптовій торгівлі, підприємству ТОВ «ІНТЕР БОШ» можна запропонувати такі підходи (Табл.2.2):

Таблиця 2.2

Пропозиції по удосконаленню організації та методики обліку в торгівлі для ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Застосовування методу оцінки запасів FIFO		Для точного обліку товарів рекомендується застосовувати методи оцінки запасів, такі як FIFO (перший прийшов - перший пішов), щоб враховувати товари, які були придбані першими, й уникати втрат через застаріле зерно або зміну цін. Це допоможе підприємству забезпечити точність при складанні звітності та уникнути ризиків переоплат чи помилок в обліку.
Вдосконалення обліку дебіторської заборгованості		Враховуючи, що продаж зерна часто відбувається на умовах відстрочення платежу, важливо забезпечити належний контроль за дебіторською заборгованістю. Ведення окремого обліку розстрочених платежів та регулярний моніторинг прострочених

		сум допоможуть зменшити фінансові ризики. Для цього можна використовувати спеціалізовані програми для управління дебіторською заборгованістю.
Інтеграція з електронними торговими платформами		Для компанії, яка займається оптовими продажами зерна через інтернет-платформи, важливо забезпечити інтеграцію обліку з цими платформами для автоматичної передачі даних про здійснені угоди, що зменшить час на ведення документації та дозволить мінімізувати помилки.
Покращення звітності та аналізу		Важливим кроком є впровадження аналітичних інструментів, які дозволяють на основі даних про продажі зерна будувати фінансові звіти та прогнози, що допоможуть оптимізувати управління запасами, ціноутворенням і визначенням ключових бізнес-рішень.

Використання сучасних методів обліку запасів, таких як FIFO, є ключовим для забезпечення точності обліку товарів та уникнення втрат через знецінення чи застаріле зерно. Це дозволяє підприємствам не лише скласти більш достовірну звітність, а й мінімізувати ризики фінансових втрат, пов'язаних з неправильним оцінюванням вартості запасів. Вдосконалення обліку дебіторської заборгованості сприяє зниженню фінансових ризиків, пов'язаних з відстроченням платежів. Регулярний моніторинг розстрочених платежів і використання спеціалізованих програм забезпечують належний контроль і дозволяють вчасно реагувати на

можливі прострочення. Інтеграція обліку з електронними торговими платформами значно оптимізує процес управління продажами, автоматизуючи передачу даних і мінімізуючи помилки в документації. Це скорочує час на обробку інформації, підвищуючи загальну ефективність бізнес-процесів. Впровадження сучасних аналітичних інструментів для створення звітів і прогнозів дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані управлінські рішення, краще управляти запасами і ціноутворенням.

Загалом, ці вдосконалення сприяють ефективності облікових систем і покращують фінансову стійкість підприємства.

Висновки до розділу 2

Дослідження організації та методики обліку в торгівлі дозволило зробити наступні висновки:

1. Бухгалтерія в торгівлі відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими потоками, контролі за товарними запасами, а також у підготовці звітності, що є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

2. Методи обліку операцій в оптовій торгівлі включають кілька підходів, спрямованих на забезпечення точності та ефективності обліку товарних запасів, витрат і доходів. Зокрема, для обліку запасів використовують постійний та періодичний методи. Постійний метод дозволяє здійснювати облік запасів в реальному часі, в той час як періодичний метод фіксує рух товарів лише наприкінці звітного періоду, що зручніше для підприємств з меншою кількістю товарних одиниць. Для оцінки вартості запасів найбільш розповсюдженими є методи FIFO (перший прийшов - перший пішов) і середньозважена вартість, які допомагають визначити вартість проданих і залишкових товарів. FIFO особливо ефективний для товарів з обмеженим терміном придатності. Крім того, важливим аспектом є облік податку на додану вартість (ПДВ) та заборгованості з боку покупців і постачальників. Це дозволяє підприємствам належним чином управляти фінансовими потоками і забезпечувати своєчасне виконання податкових зобов'язань.

3. Для вдосконалення обліку продажу зерна підприємствам необхідно застосовувати сучасні методи, такі як FIFO для оцінки запасів, що забезпечить точність звітності та уникнення втрат. Ефективний контроль за дебіторською заборгованістю та інтеграція облікових систем з електронними платформами сприяють мінімізації ризиків і зниженню трудових витрат. Використання аналітичних інструментів для прогнозів і звітів допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення, покращуючи фінансову стабільність і конкурентоспроможність підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ТОРГІВЛІ

3.1 Організація системи внутрішнього контролю

Організацію системи внутрішнього контролю на підприємстві досліджували такі вчені як Новик І. В. [18], Белік В. Д. (досліджував підходи до організації системи внутрішнього контролю) [19], Старенка О. (досліджувала роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю) [20], Мулик Я.І. (дослідження методичних та організаційних підходів до системи внутрішнього контролю на підприємстві) [21], Швець Н. (досліджувала основні підходи до організації системи внутрішнього контролю у банках України) [22], Борисенко М.В. (дослідження організації і методики внутрішнього контролю на підприємствах) [23].

Для побудови ефективної системи внутрішнього контролю в ТОВ «ІНТЕР БОШ», яке спеціалізується на оптовій торгівлі зерном, необхідно враховувати специфіку діяльності, обсяги операцій та ризики, пов'язані з торгівлею. Основні етапи створення структури (Рис.3.1):

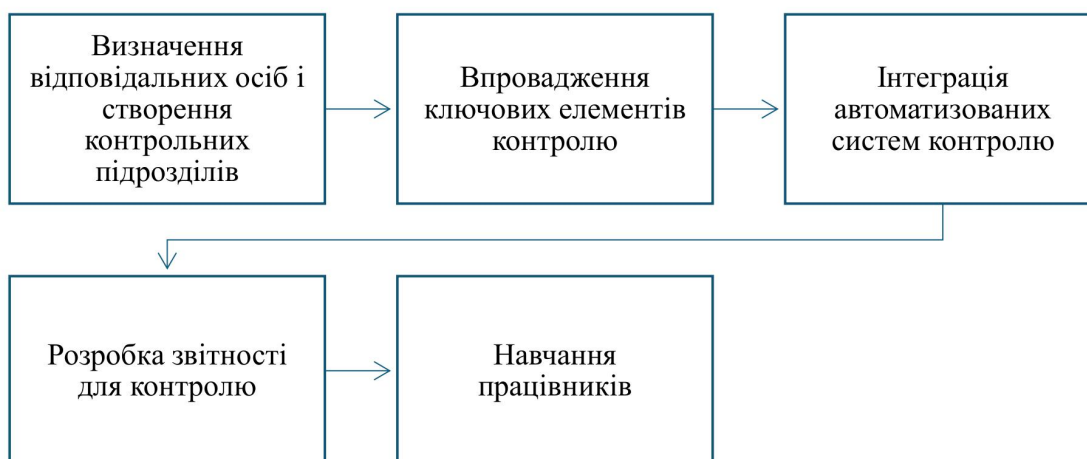

Рис. 3.1. Основні етапи створення системи внутрішнього контролю в ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Визначення відповідальних осіб і створення контрольних підрозділів складається з призначення головного внутрішнього аудитора чи відповідального за контроль, формування групи контролю, яка працюватиме в напрямках фінансів, операцій і складу, визначення зон відповідальності для кожного працівника відповідно до їхніх повноважень.

Впровадження ключових елементів контролю представлено на Рис.3.2:

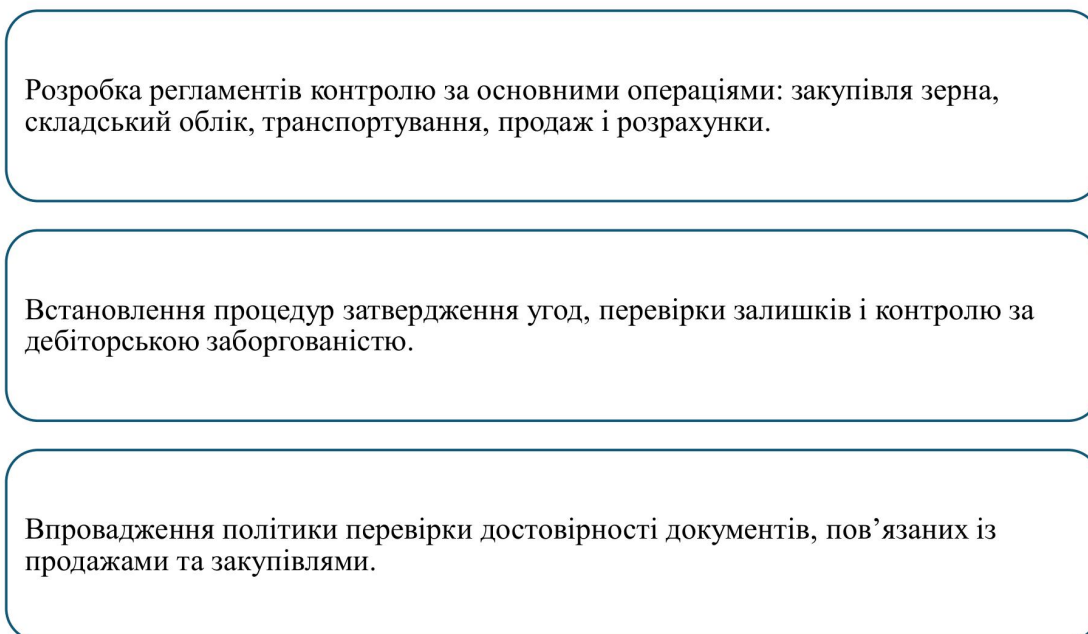

Рис. 3.2. Складові впровадження ключових елементів контролю

Для інтеграції автоматизованих систем контролю необхідно використання облікових систем для моніторингу товарних залишків і фінансових операцій у реальному часі та впровадження інструментів ризик-менеджменту для аналізу фінансових ризиків та оцінки ефективності процесів. Розробка звітності для контролю складається з встановлення регулярного звітування внутрішніх контролерів перед керівництвом та підготовки періодичних звітів про результати перевірок, включаючи рекомендації щодо усунення виявлених проблем. Для навчання працівників необхідно проведення тренінгів щодо процедур контролю, виявлення помилок і запобігання шахрайству, також необхідно забезпечення працівників інструкціями та методичними матеріалами з контролю операцій.

Чітко структурована система внутрішнього контролю дозволить підприємству ТОВ «ІНТЕР БОШ» мінімізувати ризики, забезпечити достовірність обліку, підвищити прозорість діяльності та ефективність управлінських рішень.

На підприємстві не створена система внутрішнього контролю. Для впровадження системи внутрішнього контролю на ТОВ «ІНТЕР БОШ» необхідні посади контролерів, які будуть виконувати важливу роль, забезпечуючи відповідність операцій вимогам законодавства, внутрішніх стандартів та ефективному управлінню.

Основні функції контролерів показані на Рис. 3.3:

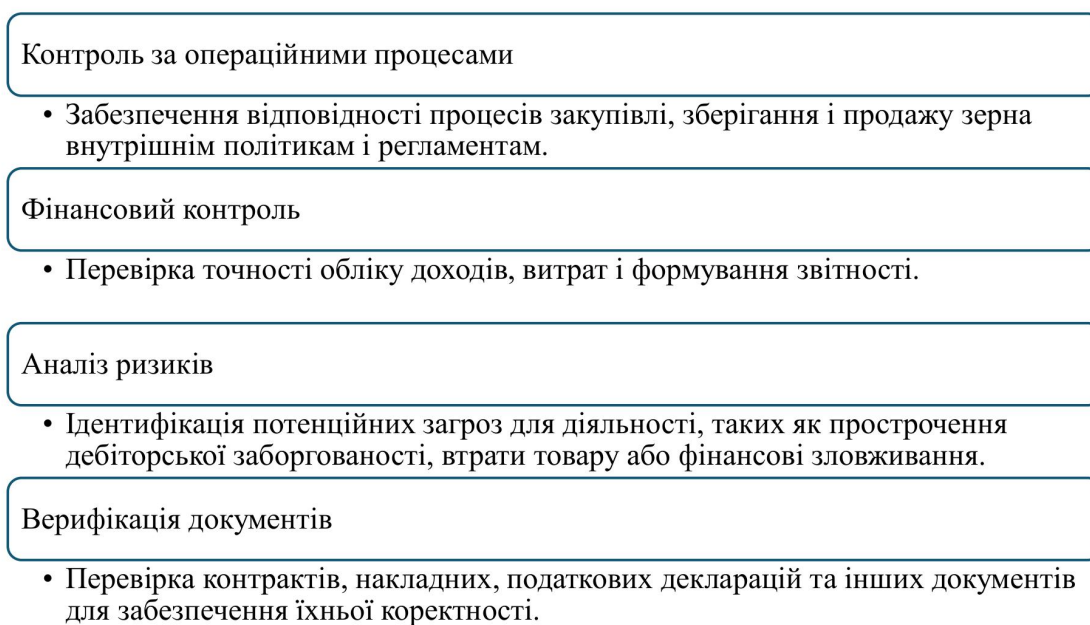

Рис. 3.3. Основні функції контролерів у системі внутрішнього контролю ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Основні функції контролерів у системі внутрішнього контролю ТОВ «ІНТЕР БОШ» спрямовані на забезпечення ефективності, прозорості та відповідності діяльності підприємства встановленим стандартам. Вони включають контроль за всіма ключовими процесами: операційними, фінансовими та організаційними. Контролери відповідають за перевірку дотримання політик і процедур, зокрема у процесах закупівлі, зберігання та продажу зерна. Вони здійснюють моніторинг правильності оформлення

документів, відповідності їх вимогам законодавства та внутрішнім стандартам. Фінансовий контроль є ще одним важливим аспектом їхньої роботи: перевірка точності обліку доходів і витрат, забезпечення своєчасного формування фінансової звітності та аналіз фінансових результатів. Крім того, контролери аналізують ризики, такі як потенційні втрати товару чи прострочення дебіторської заборгованості, і розробляють заходи щодо їх мінімізації. Однією з ключових функцій є виявлення можливих порушень чи зловживань, а також запобігання їм. Регулярні перевірки та аудит, як плановий, так і позаплановий, дозволяють тримати під контролем усі аспекти діяльності підприємства. Функції контролерів спрямовані не лише на виявлення недоліків, але й на пропозицію ефективних рішень для вдосконалення роботи системи обліку і звітності. Така діяльність дозволяє оптимізувати управлінські процеси та підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Основні завдання контролерів показані на Рис. 3.4:

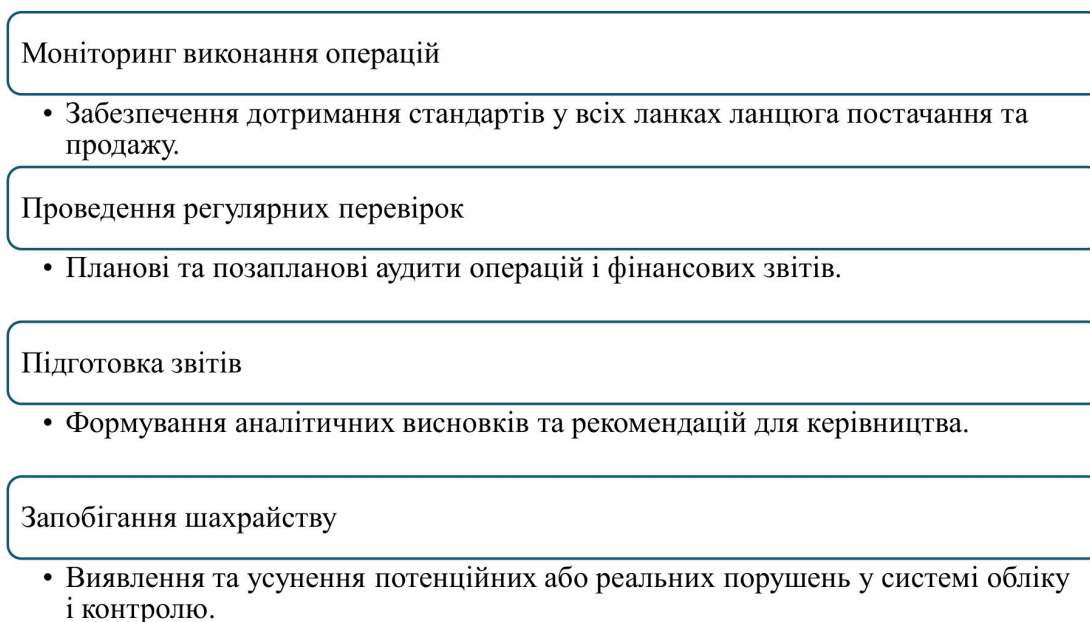

Рис. 3.4. Основні функції контролерів у системі внутрішнього контролю ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Основні завдання контролерів у системі внутрішнього контролю ТОВ «ІНТЕР БОШ» полягають у забезпеченні точності та надійності облікових

процесів, попередженні ризиків і сприянні ефективному управлінню підприємством. Контролери відповідають за моніторинг виконання операцій, дотримання встановлених стандартів і процедур на всіх етапах торгової діяльності, від закупівель до продажу зерна. Особливу увагу приділяють аналізу та контролю за фінансовими операціями, включаючи перевірку відповідності доходів і витрат фінансовим планам, виявлення розбіжностей і підготовку рекомендацій для їх усунення. Важливим завданням є контроль дебіторської заборгованості, який включає відстеження прострочених платежів і оцінку ризиків втрат. Контролери також проводять регулярні перевірки облікових даних і складання звітності, включаючи планові та позапланові аудити. Крім того, вони забезпечують своєчасну підготовку звітів про результати перевірок, що включають аналіз поточного стану, ідентифіковані ризики та пропозиції щодо вдосконалення.

Основні завдання спрямовані на забезпечення безперервного функціонування системи контролю, мінімізацію ризиків і підтримку високої якості управління бізнес-процесами підприємства.

Відповідальність контролерів показані на Рис. 3.5:

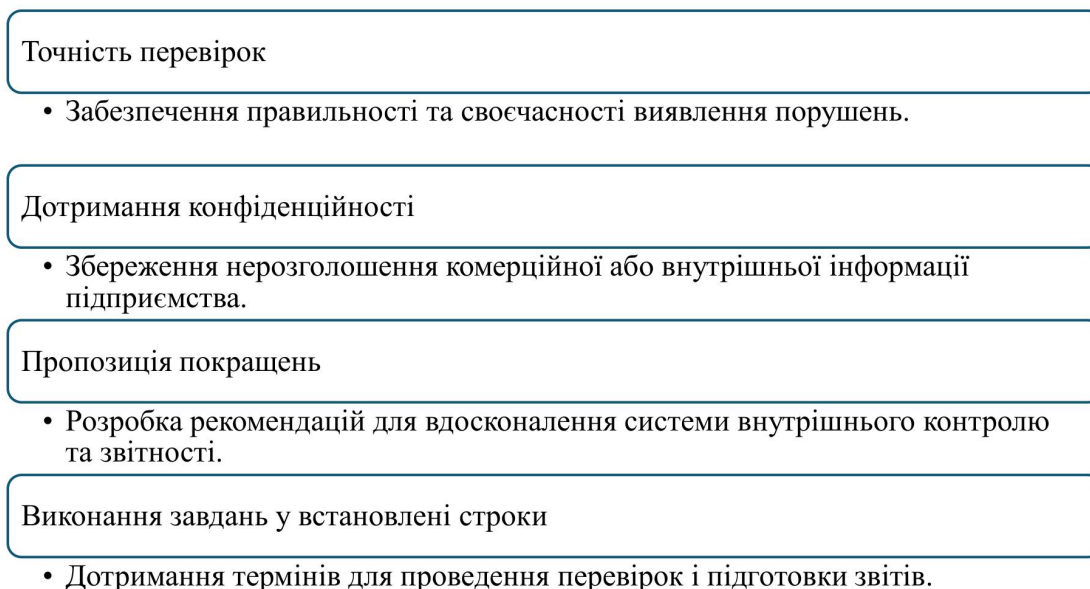

Рис. 3.5. Відповідальність контролерів у системі внутрішнього контролю
ТОВ «ІНТЕР БОШ»

Відповідальність контролерів у системі внутрішнього контролю ТОВ «ІНТЕР БОШ» є ключовим аспектом забезпечення надійності, прозорості та ефективності бізнес-процесів. Контролери несуть відповідальність за точність і достовірність перевірок, які вони проводять. Це включає перевірку документів, облікових даних, фінансових звітів і відповідність операцій встановленим правилам та політикам підприємства. Контролери відповідають за своєчасне виявлення порушень чи недоліків у процесах, таких як помилки в обліку, недотримання внутрішніх регламентів або ризику фінансових втрат. Вони зобов'язані інформувати керівництво про виявлені проблеми та надавати пропозиції щодо їх усунення.

Крім того, контролери несуть відповідальність за конфіденційність інформації. Будь-які дані, отримані під час перевірок, не повинні розголошуватись третім особам, щоб уникнути порушення комерційної таємниці або завдання шкоди репутації підприємства. Важливим аспектом є дотримання строків, контролери зобов'язані виконувати свої завдання вчасно, щоб забезпечити оперативну реакцію на проблеми. У разі недотримання стандартів або неналежного виконання обов'язків, контролери можуть бути притягнуті до відповідальності, що визначається внутрішніми політиками компанії або чинним законодавством.

Таким чином, відповідальність контролерів забезпечує якісне виконання функцій внутрішнього контролю, знижує ризики і сприяє стабільному розвитку підприємства.

Основні функції, завдання і відповідальність контролерів у ТОВ «ІНТЕР БОШ» спрямовані на забезпечення прозорості, точності й ефективності бізнес-процесів. Контролери відповідають за перевірку відповідності операцій стандартам, моніторинг фінансових показників, виявлення ризиків і запобігання порушенням. Їхні завдання охоплюють регулярні аудити, аналіз дебіторської заборгованості, контроль документів і складання звітів. Відповідальність включає дотримання конфіденційності, виконання перевірок у встановлені

строки та надання рекомендацій для вдосконалення процесів. Усе це забезпечує стабільну діяльність підприємства та знижує ризики.

Впровадження політик і процедур контролю операційних процесів, таких як продажі, закупівлі та складування, є важливим елементом ефективного управління в ТОВ «ІНТЕР БОШ». Цей підхід дозволяє мінімізувати ризики, підвищити прозорість операцій і забезпечити відповідність діяльності встановленим стандартам (Табл.3.1):

Таблиця 3.1

Процедура контролю операційних процесів

Операційний процес	Процедура контролю
Продажі	Політики контролю повинні передбачати перевірку контрактів, цінової політики, умов платежів і виконання замовлень. Автоматизація процесів обліку продажів, інтеграція з CRM-системами та регулярний аналіз дебіторської заборгованості дозволять уникнути помилок і фінансових втрат.
Закупівлі	Політики контролю закупівель включають затвердження постачальників, оцінку умов договорів і порівняння комерційних пропозицій. Регулярний моніторинг закупівельних цін і контроль якості отриманих товарів допоможуть знизити витрати й забезпечити відповідність очікуваним стандартам.
Складування	Політики складування повинні регулювати облік надходження і відпуску товарів, перевірку стану

	запасів і дотримання умов зберігання. Використання сучасних систем управління складом (WMS) і регулярні інвентаризації сприятимуть точності обліку і запобіганню втратам.
--	---

Стандартизовані політики та процедури дозволяють не лише забезпечити контроль, але й створити основу для ефективного функціонування підприємства. Вони повинні бути чітко задокументовані, доведені до персоналу і регулярно оновлюватись відповідно до змін законодавства чи ринкових умов.

Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «ІНТЕР БОШ», є ключовим елементом для забезпечення ефективності і прозорості бізнес-процесів. Вона включає в себе чітке визначення політик і процедур, що регулюють операційні процеси, такі як закупівлі, продажі та складування. Система внутрішнього контролю має за мету зменшення ризиків, підвищення точності обліку, контроль за дебіторською заборгованістю, а також забезпечення відповідності законодавчим і внутрішнім вимогам. Важливою частиною цієї системи є проведення регулярних перевірок та аудитів, а також належна відповідальність контролерів за виконанням процедур і політик. Правильно організована система внутрішнього контролю дозволяє підприємству оптимізувати операційні процеси та підвищити рівень фінансової безпеки.

3.2 Методика проведення внутрішнього контролю

Дослідженням методики проведення внутрішнього контролю присвячені праці вітчизняних вчених, таких як: Юрченко О.А. – предмет дослідження - методика внутрішнього контролю витрат іншої операційної діяльності [24], Меліхова Т.О., Феофанова І.В., Магда Г.В. – предмет дослідження - удосконалення методики внутрішнього контролю утримань із заробітної плати та нарахувань на фонд оплати праці [25], Коблянська І.О., Сіренко А.А., Коблянська

Г.Ю. – предмет дослідження - методика і організація обліку та внутрішнього контролю запасів підприємства в системі управління активами [26].

Вибір методів перевірки в системі внутрішнього контролю залежить від специфіки діяльності підприємства, обсягу операцій і мети перевірки. У ТОВ «ІНТЕР БОШ» доцільно використовувати наступні підходи (Рис.3.6):

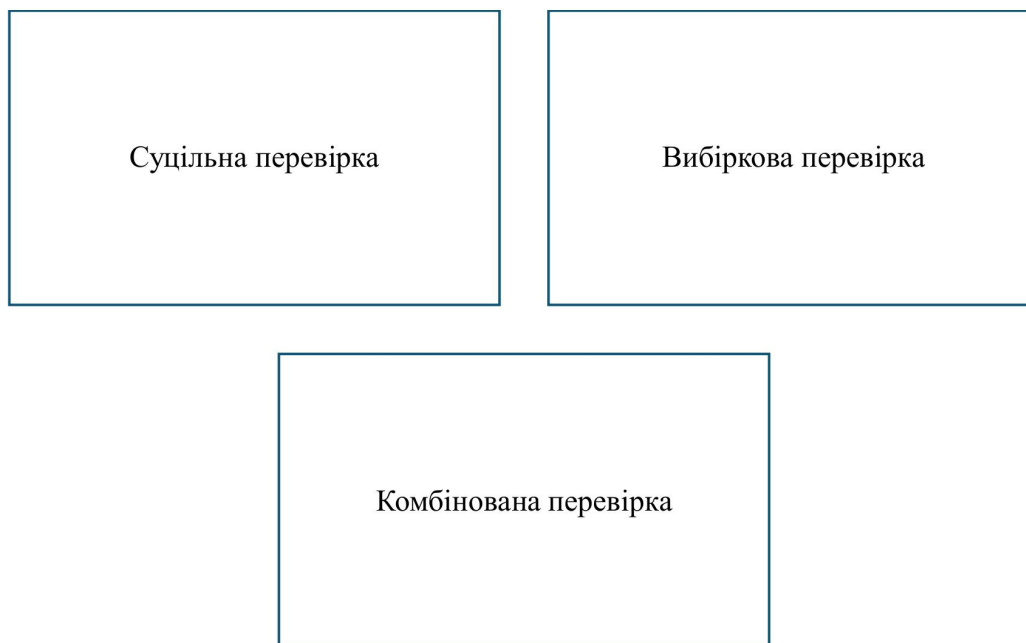

Рис. 3.6. Методи перевірки в системі внутрішнього контролю

Вибір методів перевірки залежить від рівня ризиків, обсягу операцій і доступності ресурсів. Оптимальне поєднання цих підходів сприяє підвищенню ефективності контролю і мінімізації ризиків підприємства.

Суцільна перевірка застосовується для операцій, які мають високу фінансову або репутаційну значущість, наприклад, контроль великих контрактів, перевірка звітності перед аудитом чи оцінка стратегічних закупівель. Цей метод гарантує повну перевірку всіх операцій, що забезпечує максимальну точність, але вимагає значних ресурсів. Наведемо приклад суцільної перевірки при проведенні аудиторської перевірки в ТОВ «ІНТЕР БОШ» за рік. У рамках цього аудиту вирішено здійснити суцільну перевірку всіх операцій із закупівлі зерна. Це означає, що кожен документ, пов'язаний із закупівлями (контракти з постачальниками, рахунки-фактури, акти приймання-передачі товарів, платіжні

документи тощо), буде детально перевірено. Тобто мета такої перевірки - переконатися, що всі закупівлі відповідають умовам контрактів, ціни погоджені, всі оплати виконані вчасно, а товари прийняті та оприбутковані відповідно до встановлених норм. Отже, суцільна перевірка є необхідною у випадках, коли підприємство підозрює можливі порушення, наприклад, завищення цін постачальниками, відсутність підтверджувальних документів або невідповідність умов договорів. Такий підхід забезпечує максимальну точність і дає повну картину діяльності в межах перевірених операцій.

Вибіркова перевірка використовується для аналізу великих масивів даних, коли оцінюється репрезентативна вибірка операцій. Це дозволяє виявити системні помилки чи ризики з меншими витратами часу і ресурсів. Наприклад, можна вибірково перевіряти платежі клієнтів чи відповідність умов контрактів. Наведемо приклад вибіркової перевірки у ТОВ «ІНТЕР БОШ», коли проводиться аналіз продажів зерна за останні шість місяців. Для оцінки правильності обліку вирішено вибірково перевірити 20% угод за кожен місяць. Вибірка формується випадковим чином, наприклад, за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення або на основі специфічних критеріїв (наприклад, угоди з найбільшими сумами або угоди з новими клієнтами).

Під час перевірки аналізуються такі аспекти:

- наявність та правильність оформлення договорів із клієнтами;
- відповідність відвантаженої продукції специфікаціям;
- повнота та своєчасність оплати за товар;
- узгодженість даних у бухгалтерському та складському обліку.

Цей підхід дозволяє виявити можливі помилки або недоліки в обліку, не витрачаючи ресурси на аналіз усіх операцій. Наприклад, перевірка може показати, що в деяких угодах не вистачає актів приймання-передачі або затримуються оплати. На основі результатів вибіркової перевірки можна приймати рішення про необхідність детальнішого аналізу окремих ділянок або впровадження додаткових заходів контролю.

Комбінована перевірка поєднує елементи обох підходів, що є доцільним у випадках, коли деякі операції потребують повної перевірки, а інші можуть бути перевірені частково. Цей метод особливо ефективний для оптимізації процесу внутрішнього контролю в умовах обмежених ресурсів. Наведемо приклад комбінованої перевірки, коли в ТОВ «ІНТЕР БОШ» вирішено провести внутрішню перевірку операцій, пов'язаних із закупівлею та продажем зерна за попередній квартал. Для цього застосовується комбінований метод перевірки, який включає:

1. Суцільну перевірку всіх операцій із закупівлі зерна. Це дозволяє виявити можливі невідповідності в документах, таких як контракти, рахунки-фактури та акти приймання-передачі. Така детальна перевірка необхідна через підвищений ризик порушень, наприклад, недотримання умов поставок або помилок у ціноутворенні.

2. Вибіркову перевірку продажів зерна. З великого обсягу угод вибирається 10–15% операцій, які перевіряються на предмет відповідності укладеним договорам, правильності розрахунків та своєчасності платежів. Вибірка формується за такими критеріями, як нові клієнти, найбільші суми угод або угоди з тривалим терміном оплати.

3. Змішаний підхід до перевірки складських залишків. Суцільно перевіряється вся наявна продукція на складах для оцінки її стану та відповідності обліковим даним. Вибірково перевіряються окремі партії товарів, які мають підвищений ризик псування або невідповідності.

Отже, комбінований метод дозволяє оптимізувати витрати часу та ресурсів, зосереджуючи увагу на найбільш критичних аспектах діяльності. Це забезпечує як точність перевірок, так і їхню ефективність, допомагаючи підприємству вчасно виявляти недоліки та коригувати робочі процеси.

Аналітичні методи контролю передбачають використання різних підходів для оцінки ефективності діяльності, виявлення ризиків, а також забезпечення точності і достовірності фінансової звітності. Ці методи дозволяють

оптимізувати контрольні процеси завдяки обробці та аналізу великого обсягу даних. Основні напрями застосування представлені на Рис.3.7:

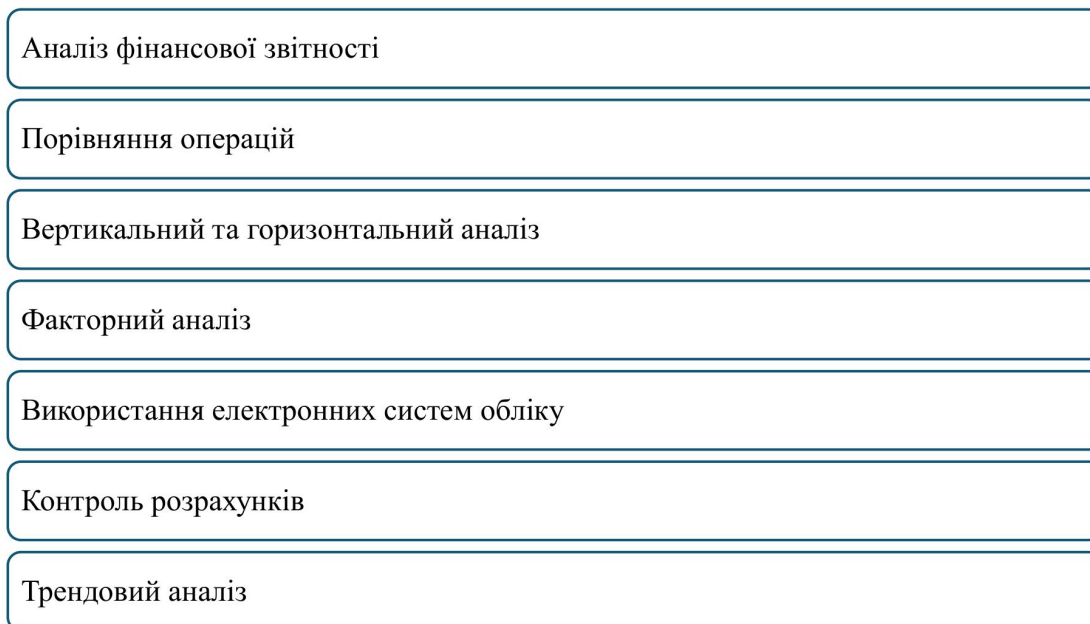

Рис. 3.7. Основні напрями застосування аналітичних методів контролю

Пояснення напрямів використання надано у Табл.3.2:

Таблиця 3.2

Пояснення основних напрямів застосування аналітичних методів контролю

Напрямок	Застосування
Аналіз фінансової звітності	Використання відносних та абсолютних показників (наприклад, ліквідності, рентабельності, оборотності), які допомагають оцінити загальний стан компанії, виявити слабкі сторони та прогнозувати ризики.
Порівняння операцій	Виявлення аномалій у господарських операціях шляхом співставлення

	планових і фактичних даних, а також зіставлення показників між періодами.
Вертикальний та горизонтальний аналіз	Вертикальний аналіз дозволяє оцінити структуру фінансових звітів, тоді як горизонтальний спрямований на вивчення динаміки показників у часі.
Факторний аналіз	Використовується для визначення впливу окремих факторів на ключові фінансові результати, наприклад, вплив змін цін на прибуток від продажу зерна.
Використання електронних систем обліку	Аналітичні модулі в ERP-системах дозволяють автоматично генерувати звіти, будувати графіки і моделі для моніторингу та аналізу фінансової діяльності.
Контроль розрахунків	Регулярний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє уникнути прострочених платежів, виявити можливі помилки або недостовірність даних у фінансових операціях.
Трендовий аналіз	Вивчення змін операційних і фінансових показників у перспективі дозволяє оцінити потенційні ризики або можливості для зростання.

Аналітичні методи контролю підвищують якість управлінських рішень, допомагаючи вчасно виявляти проблеми у фінансовій діяльності, забезпечувати

прозорість операцій і підвищувати довіру з боку інвесторів, партнерів та інших зацікавлених сторін.

Таким чином, внутрішній контроль є ключовим інструментом забезпечення прозорості та ефективності управління підприємством. Методика його проведення включає чітке планування, вибір підходящих методів перевірки (суцільна, вибіркова, комбінована), аналіз ризиків і застосування сучасних інформаційних технологій. Основна мета контролю - виявлення недоліків, мінімізація ризиків та забезпечення відповідності діяльності підприємства внутрішнім і зовнішнім стандартам. Ефективність контролю залежить від інтеграції аналітичних методів та створення системи оперативного моніторингу фінансово-господарської діяльності.

3.3 Інвентаризація в оптовій торгівлі

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [27], Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [28], Порядком подання фінансової звітності [29], всі оптові підприємства споживчої кооперації зобов'язані періодично проводити інвентаризацію на базах і складах. Інвентаризація проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку шляхом їх зіставлення з фактичною наявністю майна.

Інвентаризація є одним з елементів бухгалтерського обліку і відіграє роль обов'язкового доповнення до поточної документації господарських операцій.

Основними завданнями інвентаризації є:

- виявлення фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей;
- установлення надлишку або нестачі цінностей шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку;
- виявлення товарно-матеріальних цінностей, які частково втратили свою первісну якість, застарілих фасонів і моделей, а також матеріальних цінностей, що не використовуються;
- перевірка дотримання умов та порядку збереження матеріальних цінностей;

- перевірка реальності вартості зарахованих на баланс товарно-матеріальних цінностей [28] .

Об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначається власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим.

На оптових підприємствах інвентаризація має особливості (Рис.3.8):

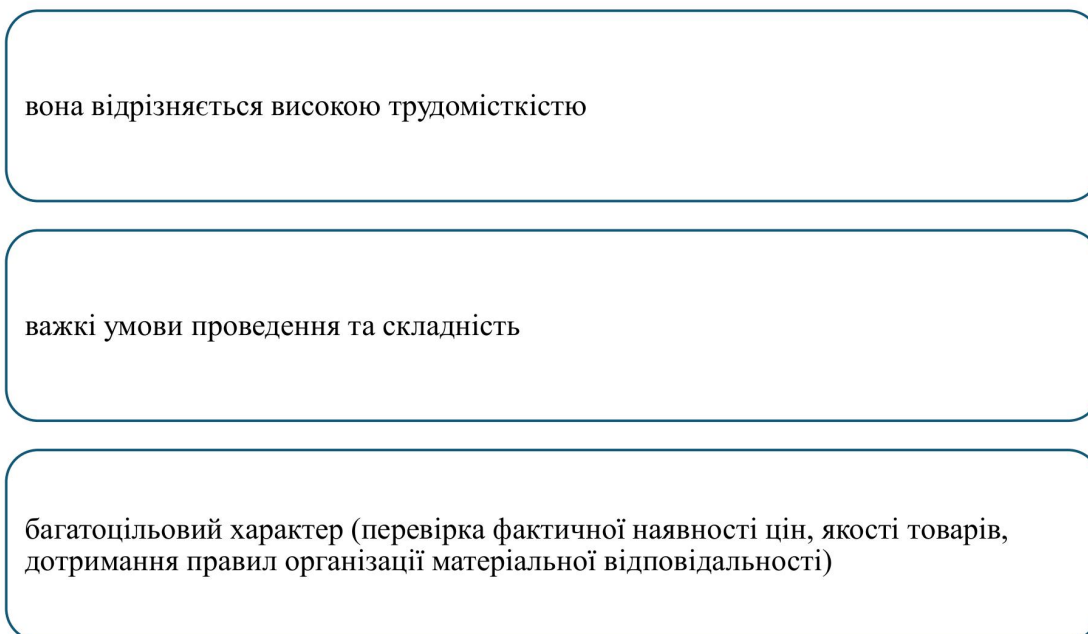

Рис. 3.8. Особливість проведення інвентаризації на оптових підприємствах

Згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [28] відповідальність за організацію інвентаризації несе керівник підприємства, який повинен створити необхідні умови для її проведення у стислі строки. Головний бухгалтер має забезпечити дотримання норм законодавства та правил її проведення. До переліку умов, які повинен створити керівник для результативного проведення інвентаризації, можна зарахувати: обмеження на період інвентаризації кількості прибутково-видаткових операцій, які проводяться на об'єкті інвентаризації; надання в розпорядження комісії необхідної техніки та відповідних працівників для проведення підготовчих робіт (групування, сортування, переміщення, переважування).

Для проведення інвентаризації встановлюється її періодичність. Так, для оптових складів з реалізації продовольчих товарів - не менше ніж два рази на рік, а з реалізації непродовольчих товарів - не менше одного разу в рік. У більшості випадків інвентаризації є планові. Поряд з плановими можуть проводитися позапланові інвентаризації у таких випадках:

- 1) під час передачі майна в оренду;
- 2) під час зміни матеріально-відповідальної особи;
- 3) за умови встановлення фактів крадіжок, псування цінностей або зловживання;
- 4) за рішенням судово-слідчих органів;
- 5) у випадку надзвичайних подій;
- 6) внаслідок ліквідації підприємства [28].

Для проведення інвентаризаційної роботи письмовим наказом керівника на підприємстві створюються постійно діюча інвентаризаційна комісія у складі керівника структурного підрозділу, головного бухгалтера або його заступника. До складу комісії доцільно включити фахівців, які добре обізнані зі складськими справами (технологіями зберігання товарно-матеріальних цінностей), економістів та рахівників, спеціалістів з маркетингу (які добре знають облікову справу і можуть встановити ринкову вартість будь-якого активу). Комісію очолює керівник підприємства або його заступник.

Такі постійнодіючі інвентаризаційні комісії створюються з метою проведення інвентаризаційної роботи в цілому на підприємстві. Вони проводять профілактичну роботу із збереження цінностей, інструктують робочі комісії перед початком інвентаризацій, контролюють якість проведення та правильність визначення результатів інвентаризацій, розглядають письмові пояснення осіб, які допустили нестачу, псування цінностей або інші порушення.

Керівник підприємства має право розпустити комісію, накласти на її членів адміністративні або матеріальні покарання, а в разі встановлення фактів подання навмисно неправдивої інформації, в результаті чого підприємству було завдано значних збитків, звернутися до органів правосуддя.

Безпосереднє проведення інвентаризацій товарів і тари на оптових складах здійснюється робочими інвентаризаційними комісіями. Робочі інвентаризаційні комісії створюються за наказом керівника в складі матеріально-відповідальної особи, членів - представників комісій кооперативного контролю, пайовиків, товарознавців, бухгалтерів, інших компетентних осіб. Головою комісії призначається представник адміністрації оптового підприємства.

Робочі інвентаризаційні комісії:

- здійснюють інвентаризацію майна, товарно-матеріальних цінностей;
- разом із бухгалтерією підприємства беруть участь у визначенні результатів інвентаризації і розробляють пропозиції щодо заліку нестач і надлишків за пересортицею, а також: списанням нестач у межах норм природних втрат;
- вносять пропозиції з питань упорядкування приймання, зберігання і відпуску товарно-матеріальних цінностей, поліпшення обліку та контролю за їх зберіганням, а також; реалізації непотрібних підприємству матеріальних цінностей і майна;
- несуть відповідальність за своєчасність і додержання порядку проведення інвентаризацій відповідно до наказу керівника підприємства, за повноту і точність внесення до інвентаризаційних описів даних про фактичні залишки майна, матеріальних цінностей;
- оформляють протокол із зазначенням у ньому стану складського господарства, результатів інвентаризації і висновків щодо них, пропозицій про залік нестач та надлишків за пересортицею, списанням нестач в межах норм природних втрат, а також понаднормових нестач і втрат від псування цінностей із зазначенням заходів щодо запобігання таким втратам і нестачам.

3.4 Удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі

Для удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі підприємству ТОВ «ІНТЕР БОШ» запропоновано наступне (Рис.3.9):

Автоматизація контрольних процесів

- Впровадження сучасних ERP-систем, які дозволяють проводити оперативний аналіз фінансових і операційних даних, зменшує ризик людських помилок і підвищує ефективність перевірок.

Розширення аналітичних методів

- Використання трендових аналізів, факторного аналізу та прогнозування для виявлення ризиків і слабких місць у бізнес-процесах. Це забезпечує глибше розуміння стану компанії та покращує якість прийняття рішень.

Оптимізація структури контролю

- Чітке розподілення функцій і відповідальності між контролерами, а також визначення ключових зон ризику в діяльності підприємства. Наприклад, особливу увагу слід приділити операціям із закупівлі, продажу та складування.

Розробка політик і процедур

- Створення детальних регламентів внутрішнього контролю для кожного операційного процесу. Наприклад, контроль ланцюга постачання зерна, перевірка якості товарів, дотримання умов договорів.

Забезпечення навчання персоналу

- Регулярне підвищення кваліфікації працівників, відповідальних за внутрішній контроль, із використанням сучасних стандартів і методів.

Інтеграція з електронними платформами

- Для торговельних підприємств, які працюють онлайн, важливо впровадити інтеграцію з платформами електронної комерції для автоматичного контролю операцій.

Регулярний моніторинг і аудит

- Постійний контроль за виконанням внутрішніх процедур, а також проведення незалежного аудиту для оцінки ефективності системи контролю.

Рис. 3.9. Удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі

Ефективне вдосконалення внутрішнього контролю допоможе мінімізувати ризики шахрайства, забезпечити точність обліку, поліпшити фінансові показники та підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі полягає в інтеграції сучасних технологій, оптимізації процедур та чіткому

розподілі функцій і відповідальності. Це включає впровадження ERP-систем для автоматизації процесів, використання аналітичних методів для прогнозування ризиків, а також створення чітких регламентів і політик для контролю операцій. Крім того, регулярне навчання персоналу і проведення незалежного аудиту допомагають підтримувати ефективність системи контролю, знижуючи ймовірність помилок і шахрайства, а також покращуючи фінансову звітність.

Висновки до розділу 3

Дослідження організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі дозволило зробити наступні висновки:

1. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «ІНТЕР БОШ», є ключовим елементом для забезпечення ефективності і прозорості бізнес-процесів. Вона включає в себе чітке визначення політик і процедур, що регулюють операційні процеси, такі як закупівлі, продажі та складування. Система внутрішнього контролю має за мету зменшення ризиків, підвищення точності обліку, контроль за дебіторською заборгованістю, а також забезпечення відповідності законодавчим і внутрішнім вимогам. Важливою частиною цієї системи є проведення регулярних перевірок та аудитів, а також належна відповідальність контролерів за виконанням процедур і політик. Правильно організована система внутрішнього контролю дозволяє підприємству оптимізувати операційні процеси та підвищити рівень фінансової безпеки.

2. Внутрішній контроль є ключовим інструментом забезпечення прозорості та ефективності управління підприємством. Методика його проведення включає чітке планування, вибір підходящих методів перевірки (суцільна, вибіркова, комбінована), аналіз ризиків і застосування сучасних інформаційних технологій. Основна мета контролю - виявлення недоліків, мінімізація ризиків та забезпечення відповідності діяльності підприємства внутрішнім і зовнішнім стандартам. Ефективність контролю залежить від інтеграції аналітичних методів та створення системи оперативного моніторингу фінансово-господарської діяльності.

3. Удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі полягає в інтеграції сучасних технологій, оптимізації процедур та чіткому розподілі функцій і відповідальності. Це включає впровадження ERP-систем для автоматизації процесів, використання аналітичних методів для прогнозування ризиків, а також створення чітких регламентів і політик для контролю операцій. Крім того, регулярне навчання персоналу і проведення незалежного аудиту допомагають підтримувати ефективність системи контролю,

знижуючи ймовірність помилок і шахрайства, а також покращуючи фінансову звітність.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних та практичних аспектів організації і методики обліку та внутрішнього контролю в торгівлі дозволило зробити наступні висновки:

1. ТОВ «ІНТЕР БОШ» - сучасне підприємство, яке спеціалізується на постачанні високоякісної сільськогосподарської продукції та товарів для аграрного сектора. Основною сферою діяльності є оптова торгівля зерном, насінням, необробленим тютюном та кормами для тварин. Компанія забезпечує ефективну логістику, якісний контроль продукції та вигідні умови співпраці для своїх клієнтів.

2. ТОВ «ІНТЕР БОШ» демонструє стабільний, хоча й неоднорідний, фінансовий стан за останні чотири роки. Компанія працює прибутково, зберігаючи позитивний чистий прибуток навіть у складних умовах. Фінансовий стан ТОВ «ІНТЕР БОШ» є задовільним. Незважаючи на скорочення доходів і чистого прибутку у 2023 році, компанія зберігає позитивну рентабельність і здатність до адаптації. Зниження зобов'язань та відновлення активів свідчать про грамотне фінансове управління. Для подальшого розвитку варто сфокусуватися на підвищенні доходів, пошуку нових ринків збуту та утриманні конкурентних переваг.

3. SWOT-аналіз показує, що ТОВ «ІНТЕР БОШ» має стабільні внутрішні переваги, зокрема прибутковість, ефективне управління витратами та досвід на ринку, які дозволяють компанії зберігати конкурентоспроможність навіть у складних економічних умовах. Водночас основними викликами є нестабільні доходи та зменшення активів, що свідчить про необхідність посилення стратегії розвитку. Оцінка зовнішніх можливостей вказує на перспективу виходу на нові ринки, розширення асортименту й активне використання сучасних технологій, що може стати драйвером росту. Проте такі загрози, як коливання цін на зерно, зміни законодавства й конкуренція, потребують підготовки до ризиків і гнучкого планування.

4. Бухгалтерія в торгівлі відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими потоками, контролі за товарними запасами, а також у підготовці звітності, що є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

5. Методи обліку операцій в оптовій торгівлі включають кілька підходів, спрямованих на забезпечення точності та ефективності обліку товарних запасів, витрат і доходів. Зокрема, для обліку запасів використовують постійний та періодичний методи. Постійний метод дозволяє здійснювати облік запасів в реальному часі, в той час як періодичний метод фіксує рух товарів лише наприкінці звітного періоду, що зручніше для підприємств з меншою кількістю товарних одиниць. Для оцінки вартості запасів найбільш розповсюдженими є методи FIFO (перший прийшов - перший пішов) і середньозважена вартість, які допомагають визначити вартість проданих і залишкових товарів. FIFO особливо ефективний для товарів з обмеженим терміном придатності. Крім того, важливим аспектом є облік податку на додану вартість (ПДВ) та заборгованості з боку покупців і постачальників. Це дозволяє підприємствам належним чином управляти фінансовими потоками і забезпечувати своєчасне виконання податкових зобов'язань.

6. Для вдосконалення обліку продажу зерна підприємствам необхідно застосовувати сучасні методи, такі як FIFO для оцінки запасів, що забезпечить точність звітності та уникнення втрат. Ефективний контроль за дебіторською заборгованістю та інтеграція облікових систем з електронними платформами сприяють мінімізації ризиків і зниженню трудових витрат. Використання аналітичних інструментів для прогнозів і звітів допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення, покращуючи фінансову стабільність і конкурентоспроможність підприємства.

7. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «ІНТЕР БОШ», є ключовим елементом для забезпечення ефективності і прозорості бізнес-процесів. Вона включає в себе чітке визначення політик і процедур, що регулюють операційні процеси, такі як закупівлі, продажі та

складування. Система внутрішнього контролю має за мету зменшення ризиків, підвищення точності обліку, контроль за дебіторською заборгованістю, а також забезпечення відповідності законодавчим і внутрішнім вимогам. Важливою частиною цієї системи є проведення регулярних перевірок та аудитів, а також належна відповідальність контролерів за виконанням процедур і політик. Правильно організована система внутрішнього контролю дозволяє підприємству оптимізувати операційні процеси та підвищити рівень фінансової безпеки.

8. Внутрішній контроль є ключовим інструментом забезпечення прозорості та ефективності управління підприємством. Методика його проведення включає чітке планування, вибір підходящих методів перевірки (суцільна, вибіркова, комбінована), аналіз ризиків і застосування сучасних інформаційних технологій. Основна мета контролю - виявлення недоліків, мінімізація ризиків та забезпечення відповідності діяльності підприємства внутрішнім і зовнішнім стандартам. Ефективність контролю залежить від інтеграції аналітичних методів та створення системи оперативного моніторингу фінансово-господарської діяльності.

9. Удосконалення організації та методики внутрішнього контролю в торгівлі полягає в інтеграції сучасних технологій, оптимізації процедур та чіткому розподілі функцій і відповідальності. Це включає впровадження ERP-систем для автоматизації процесів, використання аналітичних методів для прогнозування ризиків, а також створення чітких регламентів і політик для контролю операцій. Крім того, регулярне навчання персоналу і проведення незалежного аудиту допомагають підтримувати ефективність системи контролю, знижуючи ймовірність помилок і шахрайства, а також покращуючи фінансову звітність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бенько, М. М.; Сопко, В. В. Інформаційні технології як фактор інтеграції внутрішнього і зовнішнього аудиту. Економічний форум, 2015, 1: 254-262.
2. Шевчук, В. О.; Бондарук, Т. Г.; Мельничук, Н. Ю. Механізм управління бюджетними ресурсами: проблеми та перспективи удосконалення. Облік і фінанси, 2016, 3: 166-175.
3. Жук, В. М.; Бездушна, Ю. С.; Вдовенко, О. С. Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Облік і фінанси, 2013, 4: 32-38.
4. Вільямсон, О., et al. Внутрішній контроль трансакційних витрат в системі управління: організаційно-методичне забезпечення. Економічний аналіз, 2010, 541.
5. Кузьмін, О. Є.; Мельник, О. Г. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства. Фінанси України, 2010, 8: 105-114.
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99> (дата звернення: 22.11.2024)
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0860-99> (дата звернення: 22.11.2024)
8. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00> (дата звернення: 22.11.2024)
9. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи" : Наказ; Мінфін України від

18.11.2005 № 790 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1456-05> (дата звернення: 22.11.2024)

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_021 (дата звернення: 22.11.2024)

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18). Дохід : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_025 (дата звернення: 22.11.2024)

12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 17 (МСБО 17). Оренда : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_018 (дата звернення: 22.11.2024)

13. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9). Фінансові інструменти : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_016 (дата звернення: 22.11.2024)

14. Про затвердження національних стандартів України, зміни до національного стандарту, національної зміни до міждержавного стандарту, поновлення чинності міждержавного стандарту та скасування нормативних документів : Наказ; Держспоживстандарт України від 05.07.2004 № 130 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0130609-04> (дата звернення: 23.11.2024)

15. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 23.11.2024)

16. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік, Правила від 15.06.2006 № 833 //

База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/833-2006-%D0%BF> (дата звернення: 23.11.2024)

17. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції : Закон України від 01.07.2021 № 1600-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1600-20> (дата звернення: 23.11.2024)

18. Новик, І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві. Наукові записки [Української академії друкарства], 2017, 2: 188–196-188–196.

19. Белік В. Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2009, 3 (15): 84-100.

20. Старенка О. Роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю. Вісник соціально-економічних досліджень, 2019, 1 (69): 129-138.

21. Мулик, Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. Агросвіт, 2020, 17-18: 28-38.

22. Швець Н. et al. Основні підходи до організації системи внутрішнього контролю у банках України. Socio-economic relations in the digital society, 2019, 2 (35-36): 61-66.

23. Борисенко М. В. Організація і методика внутрішнього контролю на підприємствах. К.: КНТЕУ, 2008.

24. Юрченко, О. А. Методика внутрішнього контролю витрат іншої операційної діяльності. Економічний часопис-XXI, 2013, 1-2 (2): 52-55.

25. Меліхова, Т. О.; Феофанова, І. В.; Магда, Г. В. Удосконалення методики внутрішнього контролю утримань із заробітної плати та нарахувань на фонд оплати праці. Економіка та держава, 2019, 1: 89-94.

26. Коблянська, І. О.; Сіренко, А. А.; Коблянська, Г. Ю. Методика і організація обліку та внутрішнього контролю запасів підприємства в системі управління активами. *Modern economics*, 2018, 7: 85-97.

27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 27.11.2024)

28. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ; Мінфін України від 02.09.2014 № 879 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1365-14> (дата звернення: 27.11.2024)

29. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік, Порядок, Довідка, Форма типового документа від 28.02.2000 № 419 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/419-2000-%D0%BF> (дата звернення: 27.11.2024)